

УДК 37.02.

[https://doi.org/10.52058/2786-6165-2024-3\(21\)-878-887](https://doi.org/10.52058/2786-6165-2024-3(21)-878-887)

Поручинська Ірина Володимирівна кандидат географічних наук, доцент, доцент кафедри економічної та соціальної географії, Волинський національний університет імені Лесі Українки, вул. Банкова, 9, м. Луцьк, 43025, тел.: (099)207-41-99, <https://orcid.org/0000-0002-4294-1584>

Поручинський Володимир Іванович кандидат географічних наук, доцент, доцент кафедри економічної та соціальної географії, Волинський національний університет імені Лесі Українки, вул. Банкова, 9, м. Луцьк, 43025, тел.: (050)678-54-77, <https://orcid.org/0000-0002-4605-5424>

Слащук Андрій Миколайович кандидат географічних наук, доцент, доцент кафедри економічної та соціальної географії, Волинський національний університет імені Лесі Українки, вул. Банкова, 9, м. Луцьк, 43025, тел.: (097)494-79-24, <https://orcid.org/0000-0002-1769-5377>

ВИКОРИСТАННЯ МЕТОДУ ПРОЄКТІВ НА УРОКАХ ГЕОГРАФІЇ

Анотація. У статті охарактеризовано технологію проектного навчання та особливості його використання на уроках географії в загальноосвітніх навчальних закладах. Дано загальний огляд поняттям «проект» та «проектна технологія». Описано специфіку їх використання. Проаналізовано підходи до класифікації проєктів. Визначено особливості застосування проектної технології в шкільних курсах географії в залежності від вікових та індивідуальних особливостей учнів. З'ясовано, що у 6-7 класах найчастіше застосовуються ігрові та пізнавальні проєкти, у 8 класах доцільно організовувати групові форми роботи, у яких на перший план виходять цілі комунікативних навичок. У 9-11 класах це переважно індивідуальні або міні-групові форми роботи, метою яких є формування наукового мислення та синтез процесу його результатів.

Зазначено види проєктів, які доцільно впроваджувати в шкільному курсі географії. Проаналізовано дві модельні програми шкільних курсів географії для 6-9 класів закладів загальної середньої освіти щодо можливості залучення учнів до проектної діяльності та визначено стиль взаємодії учителя й учнів під час реалізації методу

проектів. З'ясовано, що проект може бути представлений у формі презентації, ілюстрації, фотографії, відеоматеріалів, альбомів, інсценування, а учні можуть виконати його індивідуально, у парах і групах. Зазначено, що оцінка проекту повинна носити стимулюючий характер, а учитель, повинен дотримуватися певних критеріїв оцінювання роботи над проектом. Визначено, що активне впровадження в освітній процес методу проектів дає значні можливості для творчого розвитку учнів та підняття освітнього рівня. Зокрема, створюються умови для творчої самореалізації учнів, підвищується їх мотивація до навчання, розвиток інтелектуальних здібностей.

Ключові слова: проект, проектна технологія, метод проектів, модельна навчальна програма географії.

Poruchynska Iryna Volodymyrivna Candidate of Geographical Sciences, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Economic and Social Geography, Lesya Ukrainka Volyn National University, St. Bankova, 9, Lutsk, 43025, tel.: (099) 207-41-99, <https://orcid.org/0000-0002-4294-1584>

Poruchynskiy Volodymyr Ivanovych Candidate of Geographical Sciences, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Economic and Social Geography, Volyn National University named after Lesya Ukrainka, St. Bankova, 9, Lutsk, 43025, tel.: (050) 678-54-77, <https://orcid.org/0000-0002-4605-5424>

Slaschuk Andriy Mykolayovych Candidate of Geographical Sciences, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Economic and Social Geography, Lesya Ukrainka Volyn National University, St. Bankova, 9, Lutsk, 43025, tel.: (097) 494-79-24, <https://orcid.org/0000-0002-1769-5377>

USING THE METHOD OF PROJECTS IN GEOGRAPHY LESSONS

Abstract. The article describes the technology of project learning and the features of its use in geography lessons in general educational institutions. a general overview of the concepts of "project" and "project technology" is given. The specifics of their use are described. Approaches to the classification of projects are analyzed. The peculiarities of the application of project technology in school geography courses are determined, depending

on the age and individual characteristics of students. It was found that game and cognitive projects are most often used in grades 6-7, in grades 8 it is advisable to organize group forms of work in which the goals of communication skills come to the fore. In grades 9-11, these are mainly individual or mini-group forms of work, the purpose of which is the formation of scientific thinking and the synthesis of the process of its results. The types of projects that should be implemented in the school geography course are indicated. Two model programs of school geography courses for grades 6-9 of general secondary education institutions were analyzed regarding the possibility of involving students in project activities, and the style of interaction between the teacher and students during the implementation of the project method was determined. It was found that the project can be presented in the form of a presentation, illustration, photo, video material, albums, staging, and students can perform it individually, in pairs and in groups. It is noted that the evaluation of the project should be of a stimulating nature, and the teacher should adhere to certain criteria for evaluating work on the project. It was determined that the active implementation of the project method in the educational process provides significant opportunities for the creative development of students and raising the educational level. In particular, conditions are created for students' creative self-realization, their motivation to study increases, and the development of intellectual abilities.

Keywords: project, project technology, project method, model curriculum of geography.

Постановка проблеми. Останніми роками серед інтерактивних методів навчання особливої популярності набув метод проєктів. Проєктну технологію навчання розробили в 20-ті роки ХХ ст. американський педагог Дж. Дьюї та його послідовник В. Кілпатрик. Проєктна технологія вимагає використання педагогом сукупності дослідницьких, пошукових, творчих методів, прийомів, засобів [1].

Проєктна технологія – одна із інноваційних технологій навчання і виховання, яка забезпечує формування ключових компетентностей учнів. Метод проєктів – це освітня технологія, яка спрямована на здобуття учнями знань у тісному зв'язку з реальною життєвою практикою, формування в них умінь і навичок завдяки системній організації проблемноорієнтованого навчального пошуку [2].

Термін «проєкт» («projectus») у перекладі з латинської означає «кинутий уперед», той який «виступає, впадає в око». Фактично, проєкт – це будь-який задум, що має мету, час та конкретні кроки реалізації [3].

У викладанні географії державним стандартом освіти, пріоритетним завданням є формування життєвої та географічної компетентностей. Акцент ставиться на виховання цілісної вільної особистості, ефективно співпрацювати в групах, формувати у дітей вміння самостійно діяти і мислити, відкриватися для нових зв'язків. Це вимагає впровадження в освітній процес альтернативних способів і форм освітньої діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Різноманітні аспекти проектної діяльності у закладах середньої освіти вивчали такі українські вчені: С. Гончаренко, І. Єрмакова, Л. Круглик, О. Онопрієнко, Л. Паламарчук, С. Кобернік, О. Топузовта інші. Науковиці В. Ніколіна, Є. Митна, І. Душина акцентували увагу на методичних засадах застосування технології проектної діяльності у навчанні географії. Особливості використання методу проектів в Новій українській школі розглядалися у роботах таких вчених, як М. Бібік, В. Вишківська, Л. Гуцан, А. Лаврова, Ю. Лимарева, О. Мхитарян, М. Оніщук, Л. Паніна та інші.

Мета статті. Особливості застосування методу проектів на уроках географії, як засобу формування пізнавальної компетентності учнів.

Виклад основного матеріалу. Метод проектів є одним із активних методів проведення занять, який активізує навчально-виховний процес за допомогою індивідуальної, парної чи групової (але самостійної) діяльності тих, хто навчається, забезпечуючи гарантоване досягнення спланованого результату.

Основними ознаками, які відрізняють проектні технології від інших інноваційних технологій – це те, що: проекти мають разовий характер; кожний проект по-своєму унікальний, неповторний; проекти обмежені чіткими часовими рамками та ресурсами; усі проекти поєднані зі змінами; проекти дають визначений результат [4].

У шкільних курсах географії можливості застосування проектної технології досить широкі. Але слід відзначити, що тривалість і складність проектів, які можуть розробити учні, прямо пропорційно залежить від їх вікових та індивідуальних особливостей. У шостому і сьомому класах діти можуть розробити переважно інформаційні і короткострокові чи середньострокові проекти, а вже в дев'ятих-одинадцятих класах більш творчо підійти до роботи, крім аналізу літературних джерел провести власні дослідження, зробити висновки, вказати альтернативні шляхи тощо [5].

Тому у 6-7 класах найчастіше застосовуються ігрові та пізнавальні проекти, у 8 класах доцільно організовувати групові форми роботи, у яких на перший план виходять цілі комунікативних навичок. У 9-11 класах теми та проблеми дослідницьких робіт слід підбирати відповідно до особистісних уподобань кожного учня та сфери їх

самовизначення. Переважно це індивідуальні або міні-групові форми роботи, метою яких є формування наукового мислення та синтез процесу його результатів [6].

В шкільному курсі географії доцільно впроваджувати такі види проєктів [7]:

- за видом пізнавальної діяльності (дослідницький, творчий, інформаційний, ознайомчо-орієнтований);
- за предметно-змістовою складовою (монопредметний, який ґрунтується на використанні географічного матеріалу та міжпредметний, що передбачає інтеграцію знань декількох предметів);
- за характером контактів (внутрішні, коли виконавцями є учні одного класу та загальношкільні, коли його виконують учні різних класів);
- за кількістю учасників проєктної діяльності (індивідуальний, парний, груповий, колективний);
- за тривалістю виконання проєкту (короткотривалий, середньої тривалості, довготривалий);
- за ступенем складності: (простий, складний, комплексний);
- за характером партнерських взаємодій між учасниками (кооперативний, змагальний, конкурсний);
- за часом виконання: у навчальний час (поточний, підсумковий); у поза навчальний час; частково в навчальний і поза навчальний час.

На 2023-2024 навчальний рік було розроблено дві модельні навчальні програми з географії: «Географія. 6-9 класи» для закладів загальної середньої освіти (авт. Кобернік С. Г., Коваленко Р. Р., Гільберг Т. Г., Даценко Л. М.) та «Географія. 6-9 класи» для закладів загальної середньої освіти (автори Запотоцький С.П., Карпюк Г.І., Гладковський Р.В., Довгань А.І., Совенко В.В., Даценко Л.М., Назаренко Т.Г., Гільберг Т.Г., Савчук І.Г., Нікитчук А.В., Яценко В.С., Довгань Г.Д., Грома В.Д., Горовий О.В.).

У змісті першої модельної програми для 6 класу передбачено три розділи: «Вступ до географії», «Способи зображення Землі», «Оболонки Землі». Зміст програми для 7 класу включає 5 розділів: «Закономірності формування природи материків», «Материки тропічних широт», «Полярний материк», «Материки північної півкулі», «Закономірності формування природи океанів». Програмою для 8 класу передбачено такі розділи: «Картографічні джерела інформації», «Географічний простір України», «Природа України», «Населення України та світу», «Природа та населення свого краю». У змісті програми для 9 класу виокремлено п'ять розділів: «Національна та світова економіка», «Первинний сектор економіки», «Вторинний сектор економіки», «Третинний сектор економіки», «Глобальні проблеми людства» [8].

У другій модельній програмі у 6 класі курс «Географія» охоплює 2 розділи: «Земля на глобусі й карті» та «Оболонки Землі». У 7 класі курс «Географія» охоплює 4 розділи: «Картографічне зображення Землі», «Головні закономірності формування природи материків та океанів», «Природа материків», «Природа океанів». Зміст курсу «Географія» у 8 класі розкривають 4 розділи: «Картографічний образ України», «Природа України», «Природокористування», «Простір - територія - держава». У 9 класі курс «Географія» охоплює 3 розділи: «Населення України і світу», «Національна і світова економіка», «Регіони і країни» [9].

У модельних навчальних програмах відсутній розподіл навчальних годин у розрізі розділів, тем тощо. Кількість годин, необхідна для вивчення тієї чи іншої теми (розділу, модуля тощо), визначається вчителем/вчителькою у навчальній програмі в межах загальнорічної кількості годин, передбаченої навчальним планом закладу освіти а вивчення цього предмета/інтегрованого курсу, та з урахуванням очікуваних результатів навчання, визначених навчальною програмою.

Обидві модельні програми пропонують організацію і проведення проектної діяльності. Проекти передбачають самостійну або під керівництвом учителя дослідницьку діяльність учнів. При виборі теми для проекту потрібно враховувати інтереси учнів, слід вибирати конкретну проблему, яка знайома учням, або носить регіональний характер, спонукає учнів до пошуку та використання додаткової літератури.

У таблиці 1.1. представлено порівняння кількості тем навчальних проєктів, які запропоновані у цих модельних програмах.

Таблиця 1.1

Клас	Кількість тем навчальних проєктів	
	«Географія. 6-9 класи» для закладів загальної середньої освіти (авт. Кобернік С. Г., Коваленко Р. Р., Гільберг Т. Г., Даценко Л. М.)	«Географія. 6-9 класи» для закладів загальної середньої освіти (автори Запотоцький С.П., Карпюк Г.І., Гладковський Р.В., Довгань А.І., Совенко В.В., Даценко Л.М., Назаренко Т.Г., Гільберг Т.Г., Савчук І.Г., Нікитчук А.В., Яценко В.С., Довгань Г.Д., Грома В.Д., Горовий О.В.).
6 клас	25	6
7 клас	42	15
8 клас	35	22
9 клас	56	18
Разом	158	61

Як бачимо з даних таблиці, у першій програмі пропонується 158 тем для проєктів, тоді як у другій – 68. Зазначимо, що у модельній

програмі (автори Кобернік С. Г та інші), майже для кожної теми розділу пропонується від однієї, до п'яти тем навчальних проєктів, причому вказується лише їхні теми. Наприклад: «Визначення шляхів заощадження корисних копалин у побуті» у 6 класі»; «Позитивні та негативні наслідки глобальних змін клімату для окремих регіонів і країн світу» (складання географічного прогнозу) у 7 класі; «Проблеми й шляхи вдосконалення адміністративно-територіального устрою України» у 8 класі; «Аналіз та оцінка власних можливостей у зростанні добробуту своєї родини та держави» у 9 класі.

Натомість, в модельній програмі (автори Запотоцький С. П. та інші) до тем вказується по одній, зрідка дві або три теми навчальних проєктів, а також зазначено форму, у якій доцільно представити проєкт. Наприклад: 6 клас – «Розпізнавання та правила безпечної поведінки під час несприятливих атмосферних явищ, які характерні для вашої місцевості» (буклет, постер, флаєр); 7 клас – Лепбук / буклет «Природні зони Землі»; 8 клас – «Підготовка листівок/буклетів про збереження ранньоквітучих весняних квітів»; 9 клас – «Розроблення екологічної стежки у вашому населеному пункті з описом екскурсійного маршруту».

Загалом проєкт може бути представлений у формі презентації, ілюстрації, фотографії, відеоматеріалів, альбомів, інсценування тощо. Проєкт учні можуть виконати індивідуально, у парах і групах [10].

Будь-яку тему проєкту з географії можна доповнювати, ускладнювати або робити простішою. Учням дуже корисно займатися проєктною діяльністю з географії, тому що така робота підвищує географічну грамотність, викликає у дітей інтерес до досліджень і пізнання нового, до самостійного пошуку необхідної інформації.

Оцінка проєкту повинна носити стимулюючий характер. Учитель, повинен дотримуватися критеріїв оцінювання роботи над проєктом, а саме [11]:

- бали низького рівня – подання роботи реферативного характеру, без визначення мети, завдань проєкту, а також без висновків;
- бали середнього рівня – за фрагментальну участь у дослідженні;
- бали достатнього рівня – правильне виконання частини своєї роботи, у разі якщо учень не брав участі в підсумковому обговоренні;
- бали високого рівня – повне розкриття теми, належне оформлення і презентація індивідуального проєкту, або точного виконання своєї частини, визначення мети, завдань, активна участь в аналізі результатів.

Обов'язково потрібно враховувати самостійність роботи над проєктом; артистизм і виразність виступу; розкриття змісту проєкту на

презентації; використання засобів наочності; оригінальність представлення результатів.

Висновки. Використання методу проектів підсилює прагнення до відкриття нового, в методичній та практичній роботі вчителя географії та учнів. У процесі діяльності над проектом учні вчаться отримувати нові знання, аналізувати їх, взаємодіяти один з одним, досліджувати географічні проблеми в життєвому контексті і завжди мають кінцевий результат своєї діяльності, що сприяє усвідомленню ролі знань для розвитку особистості.

Література:

1. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології: навч. посіб. Київ: Академвидав, 2004. 351 с.
2. Логвін В. Метод проектів у контексті сучасної освіти. 2002. № 26. С. 4.
3. Стадник О. Г. Метод проектів у навчанні географії. Географія. 2007. С. 3-13.
4. Рач В., Зварич М. Управління проектами. URL: <https://present5.com/upravlinnya-proektami-vikladachi-rach-valentin-anatolijovich-zvarich-marina/>
5. Мельник А. Активізація навчально-пізнавальної діяльності учнів на уроках географії та географічного краєзнавства шляхом використання проектних технологій. URL: <http://antoninamelnik.kr.sch.in.ua>
6. Пустовойт В. П. Використання методу проектів на уроках географії. URL: <https://valpustovoiit.ucoz.com/publ>
7. Тадеуш О. М. Метод проектів як форма продуктивного навчання студентів. URL: <http://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/123456789/19155/1/Tadeush.pdf>
8. Модельна навчальна програма «Географія. 6-9 класи» для закладів загальної середньої освіти. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/Navchalni.prohramy/2021/14.07/Model.navch.prohr.5-9.klas.NUSHpoetap.z.2022/Prirod.osv.galuz/Neohrafiya/Neohrafiya.6-9%20kl.Kobernik.ta.in.06.05.22.pdf>
9. Модельна навчальна програма «Географія. 6-9 класи» для закладів загальної середньої освіти. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/Navchalni.prohramy/2021/14.07/Model.navch.prohr.5-9.klas.NUSHpoetap.z.2022/Prirod.osv.galuz/Neohrafiya/Neohrafiya.6-9.kl.Zapototskyy.ta.in.06.05.2022.pdf>
10. Методичні рекомендації щодо викладання предмета «Географія» у 2023/2024 навчальному році URL: https://znayshov.com/News/Details/metodychni_rekomendatsii_shchodo_vykladannia_predmeta_heohrafiia_u_2023_2024_navchalnomu_rotsi
11. Гладій Л. К. Метод проектів – як освітня технологія. Х. : Ранок, 2012. 160 с.

References:

1. Dychkivska I. M. (2004). Innovatsiini pedahohichni tekhnolohii [Innovative pedagogical technologies]. Navch. posib. Kyiv. 351 s. [in Ukrainian].
2. Lohvin V. (2002). Metod proektiv u konteksti suchasnoi osvity [Project method in the context of modern education]. № 26. S. 4. [in Ukrainian].
3. Stadnyk O. H. (2007). Metod proektiv u navchanni heohrafii [Project method in teaching geography]. Neohrafiia. S. 3-13. [in Ukrainian].
4. Rach V., Zvarych M. Upravlinnia proektamy [Project management]. URL: <https://present5.com/upravlinnya-proektami-vikladachi-rach-valentin-anatolijovich-zvarich-marina/> [in Ukrainian].

5. Melnyk A. Aktyvizatsiia navchalno- piznavalnoi diialnosti uchniv na urokakh heohrafii ta heohrafichnoho kraieznastva shliakhom vykorystannia proektnykh tekhnologii [Activation of the educational and cognitive activities of students in the lessons of geography and geographical local studies through the use of project technologies]. URL: <http://antoninamelnik.kr.sch.in.ua> [in Ukrainian].

6. Pustovoi V. P. Vykorystannia metodu proektiv na urokakh heohrafii [Using the project method in geography lessons]. URL: <https://valpustovoi.ucoz.com/publ> [in Ukrainian].

7. Tadeush O. M. Metod proektiv yak forma produktyvnoho navchannia studentiv [Project method as a form of productive training of students]. URL: <http://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/123456789/19155/1/Tadeush.pdf> [in Ukrainian].

8. Modelna navchalna prohrama «Heohrafiia. 6-9 klasy» dlia zakladiv zahalnoi serednoi osvity [Model curriculum "Geography. 6-9 grades" for institutions of general secondary education]. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/Navchalni.prohramy/2021/14.07/Model.navch.prohr.5-9.klas.NUSHpoetap.z.2022/Prirod.osv.galuz/Heohrafiya/Heohrafiya.6-9%20kl.Kobernik.ta.in.06.05.22.pdf> [in Ukrainian].

9. Modelna navchalna prohrama «Heohrafiia. 6-9 klasy» dlia zakladiv zahalnoi serednoi osvity [Model curriculum "Geography. 6-9 grades" for institutions of general secondary education]. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/Navchalni.prohramy/2021/14.07/Model.navch.prohr.5-9.klas.NUSHpoetap.z.2022/Prirod.osv.galuz/Heohrafiya/Heohrafiya.6-9 kl.Zapototsky.ta.in.06.05.2022.pdf> [in Ukrainian].

10. Metodychni rekomendatsii shchodo vykladannia predmeta «Heohrafiia» u 2023/2024 navchalnomu rotsi [Methodological recommendations for teaching the subject "Geography" in the 2023/2024 academic year]. URL: https://znayshov.com/News/Details/metodychni_rekomendatsii_shchodo_vykladannia_predmeta_heohrafiia_u_2023_2024_navchalnomu_rotsi [in Ukrainian].

11. Hladii L. K. (2012). Metod proektiv – yak osvithnia tekhnolohiia [The project method is an educational technology]. H. 160 s. [in Ukrainian].